

บทคัดย่อ

ขยะเทคโนโลยีหรือ ขยะอิเล็กทรอนิกส์ (e-waste) ได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่มีศักยภาพถูกผลิตและนำเข้าเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่ง “โทรศัพท์มือถือ” เป็นอุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ชนิดหนึ่งที่มีอัตราการใช้งานเพิ่มสูงมากขึ้น รวมทั้ง “แบตเตอรี่มือถือ” และอุปกรณ์ต่อพ่วงอื่น ๆ โดยโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ นั้นถือเป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ประเภทหนึ่ง ซึ่งมีส่วนประกอบที่เป็นสารอันตรายพวกตะกั่ว แคดเมียม นิกเกิล โคบอลต์ ฯลฯ และสารอันตรายพวกนี้ย่อยสลายได้ยาก และเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อมนุษย์ รวมทั้งระบบนิเวศโดยรวม ซึ่งหากไม่มีมาตรการในการจัดการและควบคุมของเสียอันตรายจากขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อมอย่างร้ายแรงตามมา โดยแนวทางซึ่งจะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือ การใช้มาตรการทางกฎหมายมาควบคุม ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่โดยตรง ซึ่งหากมีมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว ก็ย่อมจะสามารถควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมาย ที่จะสัมฤทธิ์ผลนั้นต้องเป็นการควบคุมตั้งแต่ต้นทาง จนถึงปลายทาง โดยควรศึกษาแนวทางของการจัดการตาม Directive 2002/96/EC of the European Parliament and of the Council of 27 January 2003 on waste electrical and electronic equipment (WEEE) และกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามใช้สารอันตรายบางชนิดในผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ คือ Directive 2002/95/EC of the European Parliament and of the Council of 27 January 2003 on the restriction of the use of certain hazardous substance in electrical and electronic equipment (RoHS) ประกอบด้วย เพื่อป้องกันการกีดกันทางการค้า การมีแนวทางในการควบคุมสารอันตรายในผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาสินค้าให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด รวมทั้งแนวทางจากประเทศพัฒนาแล้วอื่น ๆ อาทิ ประเทศเยอรมนี ญี่ปุ่นและออสเตรเลีย เป็นต้น ซึ่งมีแนวทางในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ที่มีประสิทธิภาพ

โดยในประเทศไทยยังไม่มีนโยบายของรัฐบาลในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยตรง รัฐบาลไม่ได้จัดลำดับของการแก้ไขปัญหามลพิษจากของเสียอันตรายไว้ในลำดับความสำคัญที่สูง ซึ่งสวนทางกับเทคโนโลยีที่พัฒนามากขึ้น อันจะสามารถก่อให้เกิดความ

เสียหายและอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมอย่างมากตามมา อีกทั้งได้มีการตกลงเรื่องการยกเลิกภาษีของเสียอันตรายกับต่างประเทศ รวมถึงการมีกฎหมายในปัจจุบันแต่ไม่ครอบคลุม กระจัดกระจายและไม่มีความชัดเจนเพียงพอในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับอนุสัญญาบาเซล ทำให้เกิดปัญหว่าในอนาคตประเทศไทยจะกลายเป็นประเทศที่เป็นที่ทิ้งขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศที่พัฒนาแล้ว นอกจากนี้การขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินงานเกี่ยวกับโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่โดยตรง การมีข้อจำกัดทางบุคลากร ทำให้การควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ไม่อาจทำได้อย่างทั่วถึง การมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบางกรณีเกิดความซ้ำซ้อนกัน ทำให้ส่งผลต่อการป้องกันและลดของเสียอันตรายจากแหล่งกำเนิด การนำเวียนกลับมาใช้ใหม่ และขาดการประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ โทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ การควบคุมโรงงานอุตสาหกรรมที่ผลิตและกำจัด รวมทั้งขาดกลไกทางการเงินและแหล่งเงินทุนที่จะสนับสนุนการจัดการและการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น องค์การที่รับผิดชอบในการควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ ควรเป็นองค์กรเอกชนที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคและไม่แสวงหากำไร โดยมีองค์กรของรัฐคอยควบคุมและกำกับดูแลการดำเนินการนั้น ก็จะทำให้เกิดผลดีให้รัฐไม่ต้องทุ่มเทงบประมาณและกำลังคน และจากการศึกษา (ร่าง)ยุทธศาสตร์ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ได้มีการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยการนำกลับมาใช้ใหม่หรือทำลายอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และมีแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตามควรมีการออกกฎหมายมาเพื่อควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยตรง เพื่อให้มีสภาพบังคับ รวมทั้งพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่ครอบคลุมด้วย และควรมีการออกกฎหมายมาควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยตรง ซึ่งการออกเป็นกฎหมายประเภทกฎกระทรวงหรือประกาศกระทรวงเพื่อควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์แต่ละประเภท โดยเฉพาะจากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ เนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์แต่ละประเภทมีการดำเนินการควบคุมและจัดการที่แตกต่างกันไป ตั้งแต่การนำเข้า การผลิต การเรียกคืน การจัดเก็บ/รวบรวม การคัดแยก การกำจัด การเก็บรวบรวมข้อมูล/ฐานข้อมูล เป็นต้น โดยเมื่อมีเหตุการณ์หรือปัญหาในการควบคุมและจัดการที่เปลี่ยนแปลงไป ก็จะสามารถวางแผนในภาพรวมที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม เนื่องจากการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ที่ไม่ถูกต้องจะกลายเป็นของเสียอันตราย และเกิดผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อระบบนิเวศน์ในเวลาอันใกล้

และสิ่งที่สำคัญที่พบจากการศึกษานั้น เห็นว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องตามบทบาทที่ควรจะเป็น จะทำให้มีการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและ

แบตเตอรี่ออกจากขยะทั่วไปได้ และลดปัญหาการคัดค้านโรงกำจัดของเสียอันตราย รวมทั้งทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการส่งเสริมการสร้างสังคมแบบหมุนเวียน หรือสังคมรีไซเคิล แต่อย่างไรก็ตาม การมีจิตสำนึกที่ดีจากคนในชาติทั้งภาครัฐ หรือภาคเอกชน ในการช่วยกันป้องกัน ลด ควบคุมและจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่อย่างถูกวิธี โดยประสานความร่วมมือกันในทุกภาคส่วน ควบคู่ไปกับการใช้มาตรการทางกฎหมาย มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ และมาตรการทางสังคม ย่อมเป็นกลไกสำคัญของการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโทรศัพท์มือถือและแบตเตอรี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตอย่างยั่งยืนต่อไป